

P R E S S E K L I P P

Reaksjonsfri jagerfly har vært i aksjon i det britiske flyvåpen siden i sommer, meddeler det britiske flyministerium. Hastigheten er mer enn 800 km i timen, og flyene settes først og fremst inn mot robotbombene.

Aftenbladet skriver at de russiske tap under krigen er over 5 mill. mann ifølge en rapport til den amerikanske kongressen. De britiske krigstap på slagmarken gikk i desember 1944 opp i 650.000 mann. Videre nevnes at "utallige millioner" kinesiske soldater og civile er døde.

Aftenbladet skriver at nylig ble 12-årige Hitlerjugend-gutter og piker mobilisert til posttjeneste. 5 timer daglig må de sortere brev og bære ut post.

Aftenbladet skriver: Det meddeles fra Paris at fabrikkråd skal overvåke de sosiale velferdsanordninger og foreslå forbedringer med hensyn til produksjon og arbeidsforhold. Disse fabrikkråd skal ifølge regjeringsforordning opprettes i alle handels- og industriforetagender som har minst 50 ansatte.

Christmas Møller har uttalt til handeltidningen at et nordisk samarbeide bør skje på det kulturelle område, bl.a. gjennom et nærmere samarbeide mellom de forskjellige universiteter. Man bør også forsøke å skape mulighet for arbeideren i det ene land å få lære å kjenne forholdene innen sitt yrke i det andre osv.

Morgontidningen skriver at den australske regjering har fremført forslag til den amerikanske regjering om at en verdenskonferanse skal diskutere en internasjonal overenskomst om beskjeftigelses- og arbeidsløshetspolitikken.

Med danske frihetskretser som kilde foreligger nå en oversikt over den danske jernbanesabotasje. Det er bemerkelsesverdig at økningen av jernbanesabotasjen ble koordinert med den allierte landstigningen i Europa den 6. juni 1944, samtidig

som motstanden i Danmark da ble skjerpert. Oversikten ser for øvrig slik ut:

Alt i alt er 725 aksjoner gjennomført, 4 i 1942, 27 i første halvdel av 1943, 146 i annen halvdel av samme år, 56 i første og 272 i annen halvdel av 1944. I de to første måneder av 1945 er det foretatt 247 jernbanesabotasjer. I disse tall inngår selvfølgelig ikke schalburgtasjer eller attentatt som er foretatt på tysk initiativ.

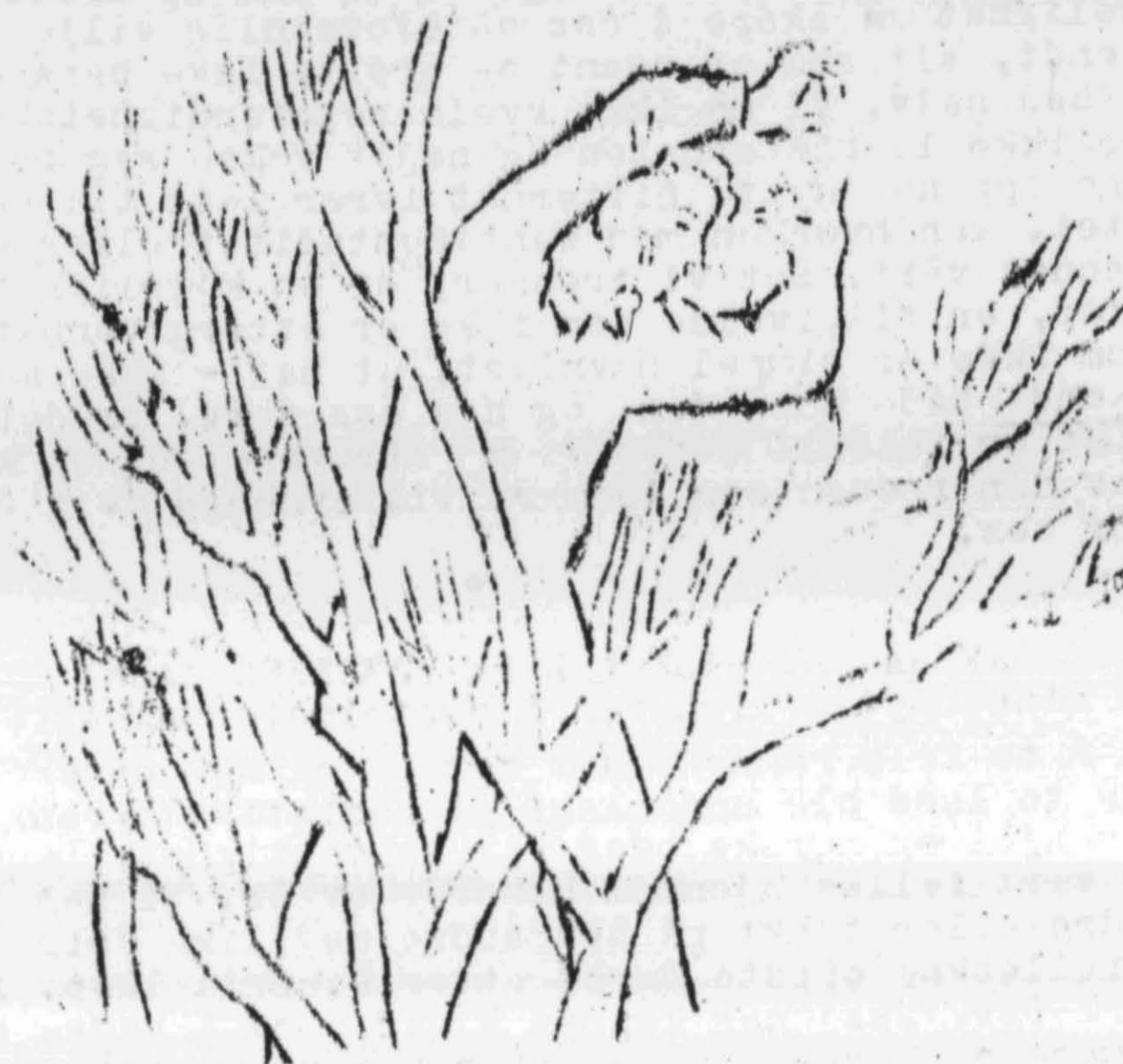
London har offentliggjort detaljer om den "magnetiske robot" eller den gyromagnetiske fjernkompass som den også kalles. Apparatet som har muliggjort det britiske og amerikanske bombevåpens framgang, er nå innmontert i alle fjernbombere som tilhører som tilhører amerikanernes engelskmennenes, dominions og den britiske flåtes fly. Kompasset som av flyverne kalles det moderne bombeflys hjerne, kontrollerer ikke bare den automatiske pilot, men korrigerer også uavbrutt høydeinnstillingen, bombesiktet, radar-apparatet, flyposisjonssystemet og en mengde andre innviklede apparater. Hvilke påkjenninger bombeflyet enn utsettes for når det gjelder å unngå angripende jaktfly, kan det gyromagnetiske kompassende automatiske korreksjoner til bombesiktet, slik at bombene alltid treffer midt i blinken. Det er dette apparat som har muliggjort presisjonsbombing og bombekasting mot mål som befinner seg like foran de alliertes egne tropper.

"Herald Tribune" meddeler at et nytt amerikansk våpen kommer til å tas i bruk innen kort tid. Våpenet som er av mer "fredelig" art, består helt enkelt av en magnesiumbombe som under sin korte belysningstid utvikler en lysstyrke på 800 mill. normallys, og på den måten blinder fiendens luftvern. Undersøkelser har vist at luftvernsskytterne ble så blendet at de ikke kunne innsikt sine kanoner på 20 minutter. Lysbombene kan kanskje vise seg brukbare til og med under de allierte nattraider i Europa, men de vil få størst nytte i angrep mot skip som er utrustet med luftvern, hvor kanonene er konsentrerte på et lite område.

FRIMET OG FRED

Nr. 13(3a)

1945 (2. årg.)

Det finns en kärlek som ur svaghet stannar,
okrigisk - tolkad av den fromma sucken
- en kraftlös kärlek, vilken aldrig flammar,
med kvalmig sötma vekligt genomdrucken.

- En kärlek som vil dölja och förlåta
det oförlåtliga - vill skonsamt skyla
det uslas verklighet, det ändas gåta,
som tror sig varm men som er idel kyla.

Det sinnets lagn där ingen vrede brinner
kan hemligt dig försimpla och förhärda.
Du får ej bli så vidsynt att du finner
förmildringsgrunder för det avskvärda.

Det er vel ikke mange i vårt land idag som vil preke ettergivenhet overfor tyskere og nazister. Men for mange står det som om nestekjærlighet og forsoning er uforenlig med rettferdighet og straff, og derfor preker de hat og hevner av frykt for unnskyldighet. Men denne problemstillingen er helt gal. "Det finns en kärlek som ur svaghet stannar", som vil dekke over og si at det er ikke så farlig, som hevder at vi må skape fred og dermed mener at de vil være i fred. Men den virkelige kjærlighet vil ikke hjelpe menneskene til å løpe fra sitt ansvar, men til å ta det opp, ikke hjelpe dem til å dekke over sine feil, men til å innse dem og rette på dem. En tilgivelse som er det samme som ettergivenhet, vil bare skape moralsk slapphet. Der hvor et menneske angrer og er villig til å gjøre hva det kan for å rette på det gale, der må vi tilgi for at vi sammen kan bygge opp noe nytt. Men angrer er ikke tomme ord, det er villet til å innse sine feil og ta konsekvensene av dem. Og vår tilgivelse kan ikke fritta et menneske for en rettferdig straff. Men da blir vel

tilgivelse bare tomme ord? Nei, det er forskjell på rettferdig straff og på hat og hevn. Vi må ikke tenke: "Nå er det vår tur, nå skal vi ta i-gjen!", men: "Hva skal vi gjøre for at dette aldri mere skal skje?" Hat skaper hat, hevn avler hevn. Vi må alltid være forsiktig med å tilgi på andres vegne, det er de som har lidt mest som har mest rett til å tale. Men alt det vi ser omkring oss av nød og urett, av grusomhet og umenneskelighet må skape i oss en uforsonlig vilje til å kjempe mot alt som er ondt, alt som er usant og urett, ikke bare omkring oss, men også inne i oss selv. Vi må ikke kvele rettferdighetskravet i oss, men vi må heller ikke la bitterheten og naget vokse seg fast så det hindrer oss i å bygge opp noe nytt. Bitterhet fører lett til hevnløst, hevnløst til brutalitet. Men hverken med sentimentalitet eller brutalitet kan vi bygge opp landet vårt. Det vi trenger, er en kjærlighet som ikke er sentimentalitet, en tilgivelse som ikke er ettergivenhet, en rettferdighetstrang som ikke er simpel hevnløst, et hat - ikke mot våre fiender, men mot det onde både hos dem og hos oss selv. Er dette overmenneskelige krav? Det er ialfall dette vi må streve etter og kjempe for. Og varigheten av den freden som kommer, vil avhenge av i hvor høy grad dette lykkes for oss.

REFERAT AV BISKOP ARNE FJELLBUS TALE ved minnehøytideligheten i Westminster Abbey 9. april.

Idag står to folk sammen, det norske og det danske folk, om et sorgens minne da to land ble underlagt et nazistisk tyranni som søkte å overvinne vår sjel og herske over vår samvittighet. Danmarks og Norges historie har vært felles gjennom hundrer av år. Vi har ikke alltid forstått hverandre eller tenkt på hverandre med like sotr glede. Det virkelige ideens felleskap oppsto først etter 9. april 1940. Da ble vi broderfolk som aldri før. Nasjoner kappes sjelden om å hedre hverandre, men det gjør Danmark og Norge idag. Derfor har vi nå rett til å dette hellige hus sammen å framføre våre bønner.

De skal aldri bli glemt i våre land de som har satt livet til i kampen. Biskopen siterte apostelens ord: "Idet jeg glemmer det som er bak, og strekker meg ut etter det som er foran, jager jeg mot målet," og fortsatte så: Disse menn måtte dø fordi de strakte seg etter det som ligger foran. Men ånd kan aldri dø. Deres minne skal alltid leve, det vil aldri glemmes. La oss idag samles i minnet om våre døde, og la våre bønner gjelde dem som har mistet sine kjære. La oss - som de døde - strekke oss etter det som ligger foran.

Vi skal ikke sentimentalt tildekke de synder som er blitt begått. Synd skal ikke tildekkes, synd skal erkjennes. Det som hendte 9. april 1940 og som har hendt år etter år siden, det må aldri mere kunne skje. Like viktig er det at folkets moralske bevissthet ikke krenkes, ellers forsumpes det og råtner opp. Men likevel - vi skal glemme det som ligger bak, det gamle skal være forgangent. Vi skal ikke bli stående i det som ligger bak og hører fortiden til, vi skal ikke bli heftende i det negative og forkastelige; vi må bevege oss framover, vi må være positive i kamp for de evige verdier, for sannhet og frihet, kjærlighet og godhet.

Fylles vårt sinn av det som er foran, står vi samlet. Gjør vi det ikke, setter vi egeninteressen over fellesnytt, vil vi bli splittet. Krigen gjorde oss til ett folk, la ikke freden skille oss. La oss ikke glemme at mens vi kjemper mot nazismen, prøvet deres ånd å snike seg inn i folket med sabbansk list. La oss derfor ikke glemme at de verdier vi kjemper for, er de evige, er de kristne.

Vi står overfor mange problemer som skal løses. De kan ikke alle løses bare ved materielle midler. Vi går mot freden uten illusjoner. Men biskopen framhevet betydningen av den kristne tro og den kristne moral. Kirkens holdning vil være: Alt som vedkommer folket, vedkommer kirken.

Dagen nærmer seg. Stundom spør vi: Vil våre hjorter holde ut. La oss ingen av oss bidra til å forstyrre den store glede og gjøre glede til sorg. La oss alle strekke oss mot det som ligger foran.

"NORGESNYTT" skriver om biskop Fjellbu:

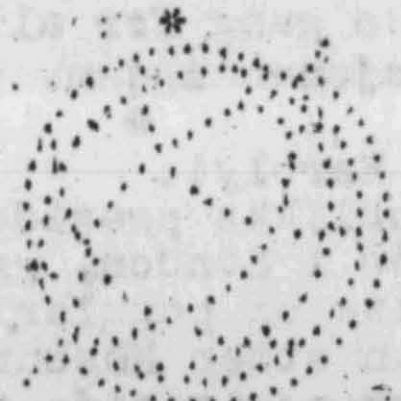
I Finnmark idag er det ikke lenger kamp mot, den tid er over der. Idag er det kamp og arbeide for - for å få gjenreist alt det som er herjet og brutt ned. Biskop Arne Fjellbu går inn for de nye oppgavene med samme energi og uredde pågangshumør som under innsatsen på hjemmefronten. Han organiserer og administrerer fra verdens minste og mest spartansk utstyrte bispekontor, som samtidig er både stue, soveværelse og mottagelsessalong. Knappe tre ganger tre meter måler den første frie norske biskoppens "residens". Men rummet har skråtak, så de tre ganger tre meterne er ikke effektive. Bare på halve gulvflaten kan en stå oppreist. Og i dette lille buret arbeider ikke bare biskoppen, men også sekretæren hans. Biskoppens bolig og kontorforhold er karakteristisk for den herjete landsdelen. Så langt ned er hele nivået presset. Fra dette utgangspunkt og i mange tilfeller enda lenger nede, skal Finnmark reise seg, vil Finnmark reise seg igjen.

Som med bolig- og kontorforholdene er det også med kommunikasjonene. Bilen der oppe er en lastebil full av varer og med biskoppen på lasset, eller muligens i førerhuset. "Hurtigruten" er en liten skøyte som går mere under enn over vannet så snart det blåser en smule.

Biskoppen forteller selv: Omtrent halve tiden har jeg vært ute på reiser. Jeg har holdt gudstjeneste og nasjonale foredrag i de besynderligste lokaler, men det har vært en meget takknemlig oppgave. Folk har to i årevis ikke kunnet komme sammen og høre noe og er meget takksame for at noe kan bys i den, til oppbyggelse og opplysning. Fra russernes side er mitt arbeide blitt møtt med den største velvilje og hjelpsomhet. Det er ikke tale om noensomhelst form for kontroll. De har tvert imot ved hver anledning hjulpet med å skaffe meg lokale, så jeg kunne holde gudstjeneste.

FRA VERDENS

PRESSEN.

UNGARN ETTER VÅPENSTILLSTANDEN.

(Etter artikkel av grev Michael Károlyi i Manchester Guardian.)
Når man tar i betraktning at Ungarn, som en direkte følge av et kvart sekels politikk deltok i sønderlemningen av Tsjekkoslovakia i begynnelsen av krigskrisen, at det gav Jugoslavia et dolkestøt i ryggen og senere deltok i invasjonen av Sovjetunionen og begynte krig mot Storbritannia og USA (alt uten å ha spurt folket og stikk imot dets interesse), må man si at våpenstillstanden er mild og forstående. Det faktum at de allierte og Sovjetunionen viste slikt måtehold mot Ungarn og ikke har behandlet det som sin dødsfiende, gir hver ungarer nytt håp. Vi har utvilsomt rett til å forutsette at denne behandling tilbys det nye ungarske demokrati, til tross for at våpenstillstanden fra Ungarns side ønsker å gi Ungarn anledning til å finne fram til de nasjoner som slåss for frihet, og til sine egne "folkekrefter". Etter et tidsrum av 25 år har den kontrarevolusjonære propaganda falt som offer for sin egen svakhet. Denne propaganda beskylte meg og mine medarbeidere for å ha undertegnet våpenstillstand med de allierte i 1919. Nu endelig forstår man at etter en katastrofe er det ingenting annet å gjøre enn å se realitetene i øynene og møte dem med mot. Jeg håper imidlertid at det denne gang ikke vil kontrè slike reaksjonære elementer som da forøkte å underminere arbeidet for demokratisk rekonstruksjon. Det ville være intet mindre enn nasjonalt harakiri.

For å oppnå virkelig demokratisk utvikling må det en stort anlagt agrar-reform til. Som jeg har forsøkt å forklare, må den reaksjonære føydalpolitikk i Ungarn styrtes, og de landløse bønder heves opp fra sin politiske og økonomiske undertrykkelse, hvis freden i Donauebekkenet

skal kunne opprettholdes. Ett av de partier som deltar i den koalisjon som danner den midlertidige nasjonale regjering, "det nasjonale bondeparti", har utarbeidet et forslag som vil forelegges den midlertidige nasjonalforsamling og som representerer et passende grunnlag til løsning av dette spørsmål. Hvis dette forslag kan virkeliggjøres, vil vi snart kunne betrakte ungarsk feudalreaksjon som død og begravet. Dette er hovedproblemet. "I deres heder ligger Østerrike," skrev Grillparzer om den østerrikske armé. "I deres hender ligger Ungarn," kunne vi si om de ungarske jordgodseiere. Et demokrati i Ungarn uten en grundug landreform ville bare bli et formelt demokrati, på samme måte som Frankrike, til tross for det franske parlamentariske system, ble ført ut i katastrofen 1940 av de bekjente "200 familier". Det slags demokrati er foreldet idag og ville bli et lett bytte for forskjellige former av fascisme. Hvis vi virkelig ønsker å utsette en hver slags reaksjon, samtidig som vi bygger opp lokale regjeringsorganer og utvider kontrollerende krefter, må vi heve massens levestandard. Bare et demokrati bygget på slike grunnprinsipper kunne garantere fred, og bare en fred undertegnet av et slikt demokrati ville være mer enn en papirlapp. I et slikt demokrati ville en ungarsk bonde ikke lenge fornekte de omkringboende folks rettigheter og uavhengighet. "an vil ikke ønske å styre over serber, slovakker og rumener, da han ikke vil ha noe å gjøre med den gamle styrende klikk, som holder ham i likhet med nabofolkene nede i elendighet og undertrykkelse. Når folket bestemmer landets politikk, vil falske ideologier forsvinne.

Det er ikke nok å avskaffe de barbariske raselover, å utrope frihetsrettigheter, å oppløse noen fascistiske organisasjoner, fascistens kreftskade har spist seg dypt inn i nasjonens legeme. Det inngående arbeidet med omforming og rekonstruksjon venter en nasjonalforsamling som vil bli valgt av hele folket etter befrielsen. Men vil utarbeide den nye demokratiske konstitusjon, som kan sikre landet en plass i det nye central-Europa, og gjøre det umulig en gang for alle at en slik katastrofe som den nåværende skulle overgå nasjonen igjen.

Avisutdrag skriver om Karolyi:

Den ungarske folkerepublikks president i årene 1918-19, nåværende ordfører i Ungarns Store Råd i London, grev Michael Karolyi, fylte nylig 70 år. En storm av hengivelse og popularitet fra ungarernes side omgav frihetshelten Karolyi da han etter Habsburgmonarkiets sammenbrudd i okt. 1918 i egenskap av republikkens president tok fatt på å virkeliggjøre sitt program. Grev Karolyi, landets nest rikeste aristokrat, eier av 180.000 tønnland jord og andre verdige rikdommer, planla oppdeling av de store eiendommer til de fattige bønder. Han begynte med å dele opp sine egne gods. Ungarn var ennå i 1918 et rettløst land for mengden. Bønder og arbeidere hadde ikke en eneste representant i parlamentet. Karolyi fikk lovfestet alminnelig og hennelig velgrett, presse-, forenings- og forsamlingsfrihet og full politikk og nasjonal likestilling for alle nasjonaliteter i Ungarn. En grunnleggende forandring av den politiske og sosiale forfatning samt avskaffelsen av feudalsystemet gjorde Karolyi forhatt av aristokrati, lavadel og storkapital. De intrigerte mot ham, og dette i forbindelse med den tapte krig som Karolyi heit fra begynnelsen hadde motsatt seg, stormaktenes forhåndsbeslutning om å dele opp Ungarn, deres villighet til å høre på aristokratene og økonomiske og sosiale vansker gjorde at Karolyi måtte gå av. Han forlot sitt hjemland, men kjempet i 26 års utlendinghet for sine ideer. Hans formue ble beskagnlagt, og hans virksomhet forfalsket og bakvasket. Men tross alt ble Karolyi det ungarske folks frihetshelt.

Etter utbruddet av den nåværende krig stilte Karolyi seg i spissen for motstandsbevegelsen. Hundretusenvis av demokratiske ungarer stilte seg under hans fane. Karolyi krevet at Ungarn skulle holde seg nøytralt og oppføre seg med sin tyskvennlige politikk. Etter det uprovoserte angrep på Jugoslavia og Sovjet oppfordret han det ungarske folk til å gjøre motstand mot Nazi-Tyskland og de korrederiske regjeringer. Motstandsbevegelsen som stadig vokste i størrelse og til slutt førte til dannelsen av den nasjonale regjering, er en frukt av Karolyis utrettelige virksomhet. Etter krigen kommer vi til å få vite mer om dette.

Karolyis forbindelse med arbeiderklassen var allerede før den første

verdenskrig meget intim og siden den tid er kameratskapet bevart uforandret. I hans regjering satt for første gang i Ungarns historie sosialdemokrater.

Fattig på gøds, men moralsk og åndelig rik opplever nå Karolyi sine ideers seier. Den nasjonale regjerings program faller sammen med hans: Frihet og uavhengighet for Ungarn, slutt på tyskorienteringen, vennskap med demokratiene og framfor alt med Sovjet og Tsjekkoslovakia, gjennomføring av jordbruksreformen, demokratisering av Ungarn, uskadeliggjørelse av fascismen og politisk og sosial framgang for bønder, arbeidere og demokratiske intellektuelle.

*

Fra vår kollega "Tidens Tanker" henter vi følgende artikkel:

POLITIKERNE VENDER HJEM.

Den kjente engelske historiker og journalist Stephen King-Hall har skrevet en artikkel i Observer om hva som kunne ha hendt hvis England var blitt okkupert av tyskerne i 1940. Han beskriver Englands befrielse på følgende måte:

"I 1946 ble England invadert av den kolossale amerikanske armada, som hadde erobret Irland allerede i 1945. Hele Storbritannia ble hurtig rensket for nazister. Chamberlain-regjeringen vendte tilbake fra Ottawa. Det gamle parlament tråtte sammen for første gang siden den minneverdige dag i 1942 da Hitler hadde sittet i Speakerens stol og mr. James Maxton var blitt skutt ned etter et forsøk på å slå hodet istykker på den Führer med hammeren. Rundt omkring på benkene så man de overlevende representanter for den engelske motstandsbevegelse. Aneurin Bevan som fremdeles var merket av nazisternes tortur (han var blitt fanget etter et mislykket forsøk på å redde Churchill ut av dødscellen i Brixton fengsel) var kommet direkte fra de walisiske fjell. Motstandsbevegelsens la Passionaria, Megan Lloyd George satt side om side med den aldrende lord Winterton som i 3 år hadde organisert og ledet motstandsbevegelsen blant Londons ruiner. Etter en tale av Chamberlain som framhevet nødvendigheten av å bevare ro og orden så budgettet kunne balanseres og pundet stabiliseres, reiste lord Winterton seg for å tale for motstandsbevegelsen. Han ble hilst med ville tilrop, og en særlig begeistret frihetsskjemper oppe på galleriet fyrte sin pistol mot liftet. Av Wintertons tale siterer vi: "Chamberlain har tilbragt de siste 5 år i Ottawa og Washington. Vi har ofte lyttet til hans stemme i radioen. Det var sannelig en stemme som kom fra en annen verden. Jeg tillater meg å konstatere at premierministeren er litt ute av kontakt med den offentlige mening. (Bråkaktig tilrop og skudd fra galleriet). Vi må betro vårt lands framtid til nye menn, friske på kropp og sjel."

Begivenhetene i Underhuset ble neste dag kommentert i en leder i New York Times: "De urolige scener som fant sted i Underhuset igår da regjeringen meddelte at motstandsbevegelsen ville bli oppløst og at dens leder ville bli utnevnt til generaldirektør for postvesenet, er et tydelig eksempel på hvorledes selv det britiske parlamentariske demokrati kan miste sin realitetssans. Det amerikanske demokrati vil befall den amerikanske overkommanderendes beslutning om å sende en panserdivisjon til London for å opprettholde ro og orden i hovedstaden."

*

FRANKRIKES KOMMUNISTER.

(Fra Eskilstuna-Kuriren, gjengitt i Avisutdrag)

I dagens politiske situasjon i Frankrike spiller det kommunistiske parti en viktig rolle. Partiets historie har vært ganske rik på avvekslinger. I 1920-årene virket det nærmest i splittende retning. Således ble det dannet en spesiell landsomfattende kommunistisk fagforeningsorganisasjon. Med verdenskrisens frambrudd i 1930-årene ble situasjonen forandret, og den voksende fascistfare førte til en samling av borgerlige radikale, sosialister og kommunister i den kjente folkefront, som vant bifall både hos komintern - feilgrepen i Tyskland hadde vært lærerike - og hos venstrekrefter i alle land. Utenrikspolitisk var situasjonen i 30-årene preget av den fransk-russiske pakt som ble inngått i 1935 og som naturligvis styrket kommunistene. Ved valgene 1936 vant venstre en overlegen seier. Kom-

Kommunistene samlet 1.500.000 stemmer mot 800.000 i 1932. De 7 Blum dannede regjering, en gigantisk streikebølge rystet landet, og en gjennomgripende sosial omdannelse av det franske samfunn tok til.

I denne utvikling hadde kommunistene spillet en stor rolle. De hadde bedre kontakt med industriens arbeidere enn sosialistene som for en stor del besto av funksjonærer og arbeidere i staten. De gikk nå i spissen for arbeidernes spontane krav på trygghet og stigende levestandard. Men pågangen var for kraftig for landets resurser. Blums forsøkte reformarbeide måtte avbrytes allerede i mars 1937, og i juni falt hans kabinett. De radikale innflytelse vokste, og kommunistene fant stadig mindre gjenklang for sine økonomiske krav og sin livlige agitasjon for hjelp til det kjempende republikanske Spania. Da Blum i mars 1938, etter tyskernes okkupasjon av Østerrike, dannede nytt kabinett, forsøkte man å få med seg både kommunistene og det moderate høyre, men mislyktes p.g.a. de borgerliges motstand. I september forårsaket Münchenkrisen en ny splittelse mellom de kjempende partier. Kommunistene rettet rasende angrep mot den ånd som hadde ført til München, og som av mistro til Sovjet utleverte Europa til diktaturet. Folkefronten var død, og Daladiers angrep mot kommunistene på den radikale partikongress i Marseilles i okt. ble deres liktale.

Fra Sovjetpakten i 1935 til München i 1938 hadde kommunistene avgitt klart patriotiske deklarasjoner. Etter München ble stillingen mindre klar, og en fullstendig forandring inntrådte i og med den tysk-russiske pakt i aug. 1939. I sept. 1939 ble det kommunistiske parti oppløst etter kamrenes beslutning. Kommunistenes ledere startet imidlertid gyeblikkelig på nytt under betegnelsen "Bøndernes og arbeidernes parti", og gjorde propaganda for at man skulle anta det tyske fredstilbud. Sammenbruddet i juni forandret til en viss grad partiets sak. Kommunistene og tyskernes stilling overfor hverandre var høsten 1940 uklar og tilbakeholdende. Vichypressen forsøkte aldri å regne ikke bare Tyskland og Italia, men også Sovjetunionen til de unge og utviklingsdyktige makter, skjønt den øste adskillig galde over de franske kommunister. Stillingen ble dog suksessivt forandret, og i og med Tysklands angrep mot Sovjet trådte kommunistene atter klart fram som anti-fascister. Det blir en oppgave for historien å bringe på det rene i hvilken grad de franske kommunister avvendet de nye signaler for sin aksjon, eller om deres egen misnøye allerede på forhånd hadde løkket dem fram på arenaen. Fra Moskva hadde iallfall den gamle leder Andre Marty påbudt passivitet overfor tyskerne. I en radiotale den 10. juni betegnet på den annen side Darlan både kommunister og de Gaullesister som statens fiender. At 27 kommunister ble skutt i gengslet i Chateaubriant på ordre av tyskerne høsten 1941, kom til å symbolisere kommunistenes motstand.

I begynnelsen av juni satte Vichyregjeringen igang en metodisk aksjon mot dem, og deres hemmelige organisasjon ble "avslørt" i pressen. I ledelsen sto fremdeles folkefronthelten Thorez og spaniahjelpens organisator Duchos som ved flukt hadde unngått arrestasjon. Mange partimedlemmer ble grepet ved disse aksjoner. Kommunistene svarte med sabotasjer og kupp. De skjerpde motsetninger mellom Vichy og tyskerne på den ene siden og kommunistene på den andre, bragte kommunistene stadig nærmere de øvrige motstandsgrupper. Det later til å ha vært disses sjef Georges Bidault som personlig fikk istand enighet i begynnelsen av 1943. Nå ble en ledende kommunist, Grenier, sendt til London for å rapportere til general de Gaulle partiets vilje til å medvirke ved Frankrikes befrielse.

Krigen hadde nå nådd sitt vendepunkt, og Frankrike kunne begynne å planlegge landets politiske gjenoppbygging. I mai 1943 ble motstandsbevegelsene samlet i et nasjonalt motstandsråd med 16 representanter, hvorav 6 var partimenn, og en av disse kommunist. Etterat stillingen i Nord-Afrika var stabilisert, kom det til en nasjonalforsamling på 84 menn, hvor kommunistene likeledes var representert. I slutten av 1943 ble det ført lange forhandlinger mellom partiet og de Gaulle om regjeringsmedvirkning. De Gaulle ønsket i sin komite delegater fra motstandsbevegelsen i hjemlandet, slike menn som Grenier, men partimøtet som ble holdt i Nord-Afrika var færbet av atmosfæren i Vichys konsentrasjonsleire, og ville tydeligvis stille opp noen menn som hadde fått smake denne form for fascisme. Til sist drev de Gaulle sin vilje igjennom. I april 1944 trådte 2 kommunister inn i de Gaulles regjeringskomite: Grenier og Billoux.

Kommunistene hadde nå en ganske sterk stilling i motstandsbevegelsen, og deres væpnede styrker oppgis i løpet av befrielsesåret å ha vokset til 120.000 mann. Da de Gaulle i september dannede det Fri Frankrikes første kabinett, fikk kommunistene imidlertid ikke mer enn de vanlige 2 plasser. En trøst for den numerært svake posisjon var de Gaulles sosialiseringsprogram, som lot til å ha sterke sympatier blant kommunistenes nye ledere. Men da de væpnede styrker ble oppløst, protesterte kommunistene kraftig, og Marty ble gitt 5 plasser i kabinettet.

Opplysningene om partiets aktuelle stilling varierer. Det kan regnes med en endret innstilling hos mange tidligere antikommunistier, først og fremst de kristelig-sosiale omkring Bidault som sies å spille en stor rolle. Til og med de katolske prelater har delvis forandret innstilling.

*

DEN FAGLIGE VERDENS-KONFERANSEN I LONDON.

(Fra Håndslag)

I første halvdel av februar ble det i London holdt en internasjonal fagforeningskonferanse som kommer til å få meget stor betydning i tiden framover. Det var det første representative internasjonale arbeidermøte som ble holdt under krigen. Før første gang etter den russiske revolusjon møttes Sovjet-Samveldets representanter på bredere basis med talsmenn for den "reformistiske" fagbevegelsen. Grunnlaget ble lagt for en ny verdensorganisasjon som kan komme til å spille en viktig rolle i internasjonal politikk. Arbeidet med å bygge den opp har krav på interesse lægt utover arbeiderbevegelsens rekke.

Skal en forstå bakgrunnen for februar-konferansen i London, bør en gå tilbake til dannelsen av den englo-russiske fagforeningskomiteen i 1941. Dens hovedprogram var mest mulig effektiv støtte til de alliertes krigsanstrengelser. En har ikke sett mange praktiske resultater av samarbeidet mellom de engelske og russiske landsorganisasjonene, men det viktige var at de 2 bevegelsene kom i kontakt med hverandre. Russerne gjorde flere ganger forslag om å utvide komiteens ramme slik at også andre land kunne komme med. Engelskmennene sto her overfor to vansker. For det første sto de tilsluttet den gamle faginternasjonen som aldri hadde lyktes å komme på talefot med russerne. Generalsekretæren i den engelske landsorganisasjon, sir Walter Githrine, er på samme tid formann for faginternasjonen. For det annet var engelskmennene med i en engelsk-amerikansk fagforeningskomite, sammen med den ene hovedføy av amerikansk fagbevegelse, American Federation of Labor (AFL) som av slo ethvert samarbeide med russerne. For å omgå disse vansker gikk den engelske landsorganisasjon igang med å forberede en internasjonal faglig konferanse hvor man skulle drøfte muligheten for å danne en omfattet verdensorganisasjon.

42 faglige landsorganisasjoner fra over 30 land med et samlet medlems-tall på mellom 50 og 60 mill. sendte representanter til London. Den eneste store faglige sammenslutning som ikke møtte - bortsett fra "fiendelandene" hvor det for tiden ikke finnes noen fagbevegelse - var det amerikanske AFL. Denne organisasjon kom noen år før krigen med i den gamle faginternasjonale, men nekter samarbeid med russerne med den begrunnelse at det ikke finnes noen fri og selvstendig fagbevegelse i Sovjet-Samveldet. Det er et standpunkt som før krigen ble hevdet av flertallet innen faginternasjonen, mens Norge og endel andre land alltid har gått inn for samarbeid med russerne og for internasjonal faglig enhet. AFL er imidlertid ikke bare mot faglig samarbeid med russerne, men nekter også å ha kontakt med de radikale arbeiderbevegelsene f.eks i Mellom- og Sydamerika. Fra USA møtte CIO som kan betraktes som den avgjort mest progressive av de to landsorganisasjonene og som i likhet med AFL oppgir et medlemstall på omlag 6 mill., og dessuten det store jernbaneforbundet som hverken står tilsluttet CIO eller AFL. De britiske dominions var også representert. Av særlig interesse var delegasjonen fra Mellom- og Søramerika. Det er i løpet av de senere år blitt bygd opp en sterk latin-amerikansk arbeiderføderasjon som samler fagbevegelsen fra de forskjellige land, med meksikaneren Toledano som leder. Føderasjonen holder på å bli en mektig faktor i flere av de latinamerikanske land. Videre var Kina og India representert. Fra forskjellige koloniale land var det også kommet representanter. Når det gjelder fagbevegelsen i Europa var represen-

tasjon kanskje ikke så allsidig som man kunne ønsket. Det henger jo sammen med at bevegelsen ennå står oppe i en omdanningsprosess i de befriete land, samtidig som det er en del som ennå ikke er befrikk. Ikke desto mindre kom de nye tendensene i europeisk fagbevegelse klart til syne. Fra enkelte land hadde det representanter for flere retninger innen fagbevegelsen. Således var den kristne arbeiderorganisasjon i Frankrike representert. De kristne fagforbund som tidligere var ganske sterke, især i Mellom- og Syd-Europa, har en egen internasjonal sammenslutning, men det var innbyrdes oppfatning at hverken politiske, konfesjonelle eller rasemessige spørsmål burde stå i veien for dannelsen av en verdenssammenslutning.

Erklæringen fra Jaltakonferansen ble hilst med begeistring, og fagkongressens vedtak ligger også helt på linje med "de tre stores" erklæring.

Det som gjør det lettere å bygge opp internasjonale arbeiderorganisasjoner nå enn etter forrige krig, er at det ikke blir noen strid mellom ledere som har vært engasjert på hver sin side av krigsfrontene. Fagbevegelsen i alle de forente nasjoner har sluttet opp om krigen. I de nøytrale land har det heller ikke vært noen tvil om hvilken side arbeiderne sympatiserte med. I de tidligere fiendeland bygges den nye bevegelsen opp i frontstilling mot dem som bærer ansvaret for krigspolitikken. Når det gjelder Tyskland, vil man bare godta en ny fagbevegelse derfra etter at man virkelig har sett bevis på at den er fri for nazisme og militarisme. På dette punkt tok således kongressen samme standpunkt som Jaltamøtet.

I forbindelse med fredoppgjøret gikk Londonkonferansen enstemmig inn for kravet om at fagbevegelsen burde bli representert ved fredsbordet og de forskjellige internasjonale institusjoner, i første omgang ved de forente nasjoners konferanse i San Fransisco. Det er all grunn til å tro at dette kravet vil bli godtatt, og at flere av de ledende fagforeningsrepresentanter vil bli innbudt til San Fransisco som observatører. Når det gjelder de store politiske spørsmål, vil fagbevegelsen i de enkelte land neppe ta noe standpunkt som står i strid med den oppfatning som hevdes av vedkommende lands regjering. Betydningen av en direkte representasjon for fagbevegelsen på de forente nasjoners konferanser, ligger imidlertid deri at man får med folk som ikke i samme grad som utenriksministre og andre utmerkede mennesker vil være opptatt av politiske problemer, men som vil sørge for at de sosiale og økonomiske spørsmålene skyves mer i forgrunnen.

Når det gjelder Tysklands behandling etter krigen, gikk kongressen i London inn for offentlig internasjonal kontroll av tungindustrien, kommunikasjonene, bankene og storgodsene.

En rekke av talerne understreket imidlertid at det ikke er nok å utrydde nazismen i Tyskland. Toledano oppfordret til kamp mot de fascistiske land Spania, Portugal og Argentina. Curren fra det amerikanske sjømannsforbundet betegnet rasefordommene som fascistiske røtter i de demokratiske land. Konferansen tok opp kolonispørsmålet og slo fast at koloniene burde bli selvstendige så snart som råd er, og at man bør gå inn for å bygge opp fagbevegelser blant arbeiderne i disse landene. Videre ble det vedtatt en uttalelse om nødvendigheten av å beskytte den jødiske befolkning mot nye overgrep.

Parolen om full sysselsetting er det sentrale punkt i resolusjonen om fagbevegelsens krav for etterkrigstiden. Det ble ikke tatt med noe punkt om spesialisering av nøkkelindustriene, slik som det først var foreslått fra engelsk side. Amerikanerne var av den oppfatning at dette kravet ikke var aktuelt hos dem. Alle var imidlertid enige om nødvendigheten av utstrakt statskontroll og om internasjonale reguleringsåtgjørelser når det gjelder råvarer og levnedsmidler. Man krever også internasjonale lån for tilbaketragende land, en samordning av trykdeordningene i de forskjellige land og adgang til like utdannelsemuligheter for alle.

Det var delte meninger om hvorvidt den gamle faginternasjonalen kunne brukes som basis for den nye internasjonale. Engelskmennene kom med et kompromissforslag: Man gikk ut fra at den gamle faginternasjonale ikke var å betrakte som oppløst, men konferansen skulle nedsette en provisorisk komitee som skulle legge fram retningslinjer for den foreslåtte nye organisasjon. Komiteen kom til å bestå av 45 representanter. Det forberedende arbeide skal skrives fra Paris og det er grunn til å tro at den nye internasjonals hovedkontor kommer til å bli lagt til Paris. Forslag til oppbygging og retningslinjer utarbeides og sendes de forskjellige landsorganisasjonene til uttalelse. Disse forslag skal så drøftes på en kongress som det er meningen å holde

Grunnlaget for den nye faglige internasjonale er lagt, men det er ennå ikke helt sikkert om grunnlaget holder. I allfall står man ennå bare i begynnelsen av den internasjonale arbeidersamling. Det foreligger ennå mange uklare faktorer. Heller ikke er det på det nåværende tidspunkt mulig å si om det i nær framtid vil bli aktuelt å danne en politisk sammenslutning i likhet med den faglige internasjonale som nå bygges opp. Den kommunistiske internasjonale eksisterer som kjent ikke lenger. Men sosialistiske arbeiderinternasjonale hadde i realiteten også opphørt å eksistere da krigen begynte. Det er tvilsomt om det i det hele tatt foreligger grunnlag for en samlet politisk arbeiderinternasjonale. Det er derfor mulig at fagforeningsinternasjonale i allfall for en tid framover blir det samlede uttrykk for arbeiderbevegelsens innsats i den internasjonale politikken. Sett under en slik vinkel er det bare naturlig at ikke bare faglige men nettopp også politiske problemer sto i forgrunnen på konferansen i London.

*
NORDMENN I SKOLE I SVERIGE.
(Fra Norges-Nytt)

Det norske skolevesenet i Sverige har mange og vanskelige problemer å arbeide med. Skolekontorets sjef, lektor Nygaard, uttaler: For tiden er det en stadig økning i elevtallet ved kurs og skoler. Særlig har det vært nødvendig å starte kurs for delvis arbeidsføre så de kan bli omskoleet til et yrke som passer bedre for deres helse. Fråden i virksomheten er å nyttiggjøre flest mulig til gjenoppbyggingsarbeidet etter krigen. Av studenter er det kommet 11-1200. Den største delen er gått til politiforlegningene. Bare de som står like foran en eksamen eller av helsemessige grunner ikke kan dra ut til en leir, får studere videre. For tiden har vi 220 studenter ved Universitetene og høyskolene. Omlag 70-80 studenter har avlagt full embedseksamen, og endel enekltfag. De nybakte legene kommer til forlegningene. Omkrign 20 mann studerer ved tekniske høyskoler, og ved lavere tekniske skoler har vi 100 mann. Alle disse kommer godt med når vi skal sette inn med gjenoppbyggingsarbeide for alvor. Yrkesopplæringen har vært ansett som det viktigste. Vi utdanner murere, snekkere og andre håndverkere som det vil bli god bruk for i framtiden. Sammen med Forvaltningskontoret utdanner vi sanitetssøstre. Selve folkeskolen er et vanskelig problem. Vi har forsøkt å få mest mulig norsk inn i folkeskolen, og har prøvet å få laget egne klasser med norske lærere. Der en ikke kan nå elevene samlet, har vi satt igang korrespondansekurs. Vår avdeling har også med opplysningsarbeide i forlegningene å gjøre. Timene i norsk samfunnskunnskap og engelsk har stor tilslutning i leirene. Dessuten skal vi skaffe stoff til studiesirkler, foredrag etc.

*
INTERVJU MED PAASIKIVI
(Svenska Dagbladet)

Paasikivi uttaler: Valget gikk som jeg hadde ventet. Jeg er fornøyd. Resultatet er et klart og riktig uttrykk for folkeviljen. Forskyvningen er betydelig mindre enn en skulle vente etter de katastrofer vi har gått igjennom siden forrige valg. Frammøtet, omtrent 8 %, er meget godt, kommunikasjonsmidlene må tas i betraktning, de var meget dårlige. Hovedprinsippet for utenrikspolitikken må bli at vi aldri må gå mot Sovjet mer. Det nordiske samarbeide må opprettholdes i så stor utstrekning som mulig, på det sosiale, kulturelle og økonomiske område. Innenriks har vi mange og store oppgaver. Paasikivi kunne ikke gå inn på det brennende aktuelle spørsmål om pris- og lønnspolitikken. Han hadde de beste forhåpninger for samarbeide mellom partiene. Samarbeidet med kommunistenes representant i regjeringen (sosialminister Leino) var meget godt. Han påpekte den store ro og orden som hadde hersket i landet under valgene, og betegnet alle utenlandske rykter om oppløp og uro som ugrunnede. Forsyning av mat og tekstilvarer samt boliger byr oss vansker, sa han. Råvarer kan vi meget vanskelig få tilført så lenge krigen med Tyskland varer. Om ryktene som verserer om økede krav fra Sovjet, sa Paasikivi: Jeg kjenner ikke til noe som helst slikt. Fra Sovjet russisk side holder man seg strengt til bestemmelsene. De vansker som har forekommet, er av praktisk art eller fortolkningsproblemer. - Man har dratt altfor vidtgående konklusjoner av Vuoris tale (om sosialisering). Det er ikke snakk om noen slags omveltninger på det sosiale og økonomiske område. Jordspørsmålet skal behandles av den sittende regjering. Enkelte

punkter i forslaget er under debatt. Angående behandlingen av krigsansvarlige og utrenskningen innen forvaltningen, ytret Faasikivi: Den Hornborgske komiteen vil legge fram en utførlig utredning. Jeg vil bare si at vi vil holde oss strengt til våre lover. Slikalte folkeordstaler er uttrykkelig forbudt i konstitusjonen, som bygger på svensk lov og nordisk rettsopfatning. Spørsmålet om konstitusjonsendring er meget komplisert, og ikke aktuelt. Jeg for mindel kan bare slå fast at vi kommer til å følge våre nordiske rettsprinsipper.

*

PRESSEKLIPP

Den nye patriarken Alexei ble høytidelig innsatt i sitt embede i februar under stor prakt, i Bogoyavlensk-katedralen. Han ble utpekt ifjor, men seremonien kunne ikke holdes fordi en del av bisepene enda var under tysk okkupasjon. Han ble metropolit av Leningrad og Novgorod i den aller mørkeste tid for kirken, i 1933. Under krigen har han fått Leningradmedaljen for framragende holdning under beleiringen.

*

Utenriksminister Trygve Lie blir norsk sjefsdelegat ved San Fransisco-møtet 25. april. Delegasjonens øvrige sammensetning er ennå ikke kjent. Norsk side har ingen innvendinger å gjøre mot alta-kompromisset om voterings-systemet som under de nåværende forhold betraktes som det best mulige.

*

Den norske regjering meddeler at Norges bank har truffet overenskomst med 11 New York banker om et lån på 16 mill. kroner for å finansiere igangsettelsen av livsviktige industrier og av handelen i etterkrigsperioden. Summen stilles til landets rådighet etter befrielsen. Renten blir 2% de første 2 år og deretter 2½%. Ifølge lånevilkårene skal Norges bank betale ½% rente av den del av lånesummen som eventuelt ikke anvendes. Kreditten blir tilgjengelig enten i rede penger eller i kreditiv. En del av pengene vil bli utporsjonert til handelsbankene for å sette dem istand til å gjenoppta bankforbindelsene med sine interessenter i USA.

*

Den fremste sjefskandidat for den nye polske provisoriske regjering oppgis å være erkebiskop Sapieha i Krakov.

*

Arbeidsplikten i USA ble avvist. Ved en prøvestemming om det lenge omstridte lovforslag "arbeide eller kjempe" tilbakeviste senatet forsøket på å gjøre den nasjonale tjenesteplikt obligatorisk. Etter en hissig debatt forkastet senatet med 60 stemmer mot 23 et endringsforslag om at hver mann skal plasseres i et arbeide som er av betydning for krigsinnsatsen.

*

Etter den amerikanske statistikk ble mer enn 2 mill. menn drept i krigen i løpet av 1944. Derav skal 1½ mill. komme på aksemaktens side og resten på de alliertes. De amerikanske tap av døde var omkring 5 ganger større enn i 1943. Ifølge de statistiske beregninger skal tapene fordeles på følgende måte: USA 145.000, det Britiske Imperium 125.000, Russland 550.000, Kina 50.000 og Frankrike innpå 15.000 døde. Til disse tall kommer ytterligere flere tusen døde hos andre forente nasjoner. Man regner at Tyskland har mistet 800.000, Japan 300-400.000 og aksedribantene sammenlagt ca. 100.000 i døde.

*

Det verserer stadig rykter om at Sovjet og Vatikanet er gjensidig interessert i en avtale med hverandre. Osservatore Romano dementerte i februar en russisk melding om at paven gjerne ville ha vært innbudt til Jalta. Over 80 mill. katolikker lever i Øst-Europa. Paven har all interesse av å trygge sin innflytelse blant dem, og Stalin vil sikkert gjerne sikre seg deres lojalitet.

*

Den engelske gjenoppbygningsminister Lord Woolton planlegger 2 års "nasjonal unntagelsestilstand" for å gjennomføre byggeprogrammet. Først skal hver familie skaffes egen bolig. Dette skal kreve 750.000 nybygg. Deretter skal antislumpprogrammet fra før krigen gjennomføres, dette omfatter 500.000 bygg. I fredstid har England omtrent 1 mill. bygningsarbeidere, 1/3 er disponible nå. Ett år etter krigens slutt vil det forhåpentlig være 800.000. Minst 300.000 bygg må kunne bli fullt ferdige på 2 år.

*

FRIHET OG FRED

Nr. 14 (31)

1945 (2. årg.)

FREDENS SOMMER.

Det bærer mot det siste slag
 mot sjølve Tysklands nederlag.
 Da kommer den - vår frihetsdag,
 som ingen makt kan hindre.

Da blir vi frie - jeg og du
 og millioner andre,
 som føler naziveldets gru
 og fikk i fengsel vandre.

De stjal vår frihet dag for dag,
 mens uker ble til år.
 Vårt sinn ble langsomt fylt av hat
 til dem som gav oss sår.

Vi lovet hellig - mann for mann
 å holde til det siste.
 Mange holdt til gravens rand
 og fikk som lønn en kiste.

De gav sitt liv for alle dem
 som unngikk nazis fengsler.
 Falt for land og folk og hjem
 skjønt også de bar lengsler.

I våre hjerter er de gjemt
 de mange kjære navne.
 Ingen, ingen vil bli glemt,
 dog vil vi mange savne.

Naturen bringer bud som før,
 en hellig vårsol flammer.
 Atter gjennom håpets dør
 vi skuer - FREDENS SOMMER.

Skrevet av en fange.